

РЪКОВОДСТВО НА ГРАЖДАНИТЕ ЗА БЮДЖЕТА НА ЕС

ЗНАЕТЕ ЛИ, ЧЕ ЕВРОПА ИМА СВОЙ БЮДЖЕТ И ЧЕ ВСЯКА СТРАНА В ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ ДОПРИНАСЯ КЪМ НЕГО?

Приблизително

140 000 000 000 € всяка година

оказват влияние върху ежедневието на 500 милиона европейци. Бюджетът на ЕС се използва за постигане на целите на Европейския съюз – цели, свързани със социално благополучие, икономическо развитие или околната среда. Тези средства могат да допринесат за

стабилна
икономика и
трудова заетост

качествено
образование

добро здраве
и балансирано
хранене

чиста околна
среда

достъпен като
цена и комфорт
транспорт

Бюджетът на ЕС се формира от данъците, плащани от всеки европейец¹ и следва да бъде изразходван за неща, които да служат за обществения интерес.

CEE

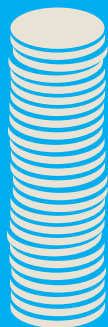
bankwatch
network

БЮДЖЕТЪТ НА ЕС НАКРАТКО

БЮДЖЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ СЪСТАВЯ ОКОЛО **1%** ОТ ЦЕЛИЯ БРУТЕН НАЦИОНАЛЕН ДОХОД (БНД²) НА ЕС, НА СРЕДНО 140 МЛРД. ЕВРО ГОДИШНО.

Това е около шестнайсет пъти повече от годишния бюджет на България³.

За да се гарантира това, **качеството на инвестициите**, а не толкова техният размер, трябва да бъде от основно значение - трябва да се запитаме за какво се харчи бюджетът на ЕС и защо, тъй като резултатите от тези инвестиции са пряко свързани с качеството на нашия живот.

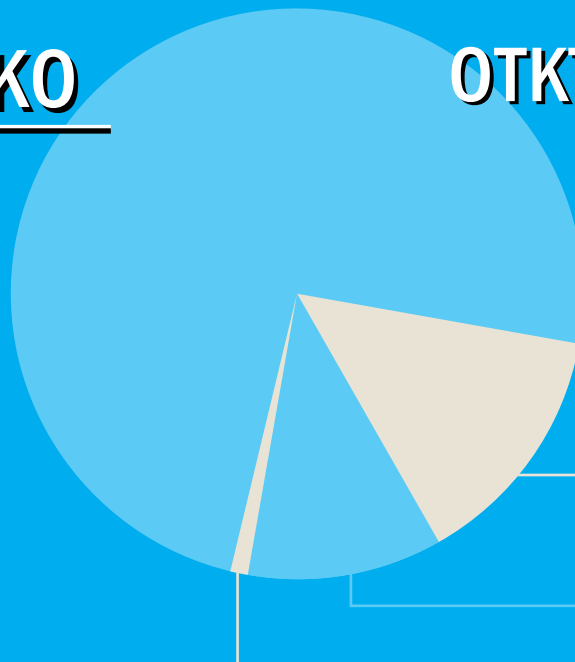

1% от БНД на ЕС

Годишният бюджет на България

ОТКЪДЕ ИДВАТ ПАРИТЕ?

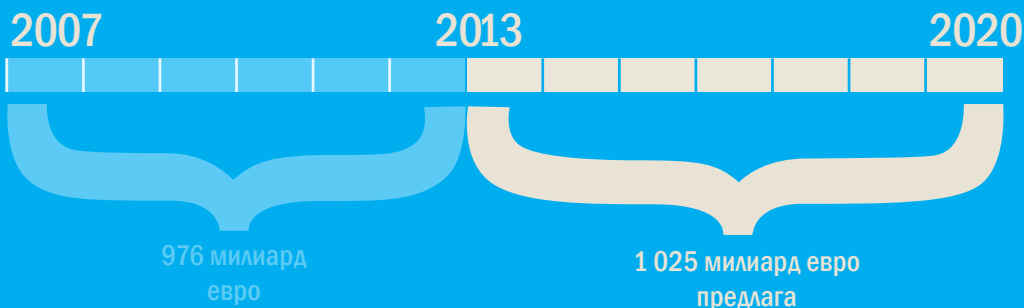
76% от бюджета на ЕС се формират на основата на вноски от националните бюджети на държавите членки (вноските се определят на базата на brutния национален доход на страната, което означава, че колкото е по-силна икономиката на страната, толкова повече тя допринася за бюджета на ЕС)

Мита, идващи от стоки, които ЕС внася, формират до **12%** от бюджета

Данък върху добавената стойност, или ДДС, възлиза на **11%** от бюджета на ЕС. Европейските държави допринасят 1/3 от 1% от техните общ приходи от ДДС

1% Други

ЕС има списък от приоритети, очертани в така наречената стратегия “Европа 2020” (виж каре 1). Повечето от тях са дългосрочни цели и изискват дългосрочно финансиране. На всеки седем години, ЕС проектира седемгодишната “финансова рамка”, която представлява план за това как да се изразходва бюджетът. Настоящата финансова рамка **започна през 2007 година и ще приключи през 2013 г.**, за този период почти **един трилион евро** ще бъдат изразходвани в Европа и извън нея.

ЦЕЛИ ЗА БЪДЕЩЕТО - “Европа 2020”

Въпреки че идеята да мислим за 2020 година може да изглежда като научна фантастика, има силна нужда от дългосрочно стратегическо планиране. Бъдещето на ЕС се изразява в целите на така наречената стратегия на “Европа 2020”, с помощта на която държавите-членки се споразумяха да следват следните пет цели, които трябва да бъдат постигнати до края на десетилетието:

Трудова заетост

75 % от 20-64 годишните граждани да бъдат трудово заети

Научно-изследователска и развойна дейност

3 % от brutния вътрешен продукт на ЕС да бъдат инвестирани в тези области

Промени в климата и енергетика

намаляване на емисиите на парникови газове с 20 %, получаване на 20 % от енергията от възобновяеми източници, увеличаване на енергийната ефективност с 20 %

Образование

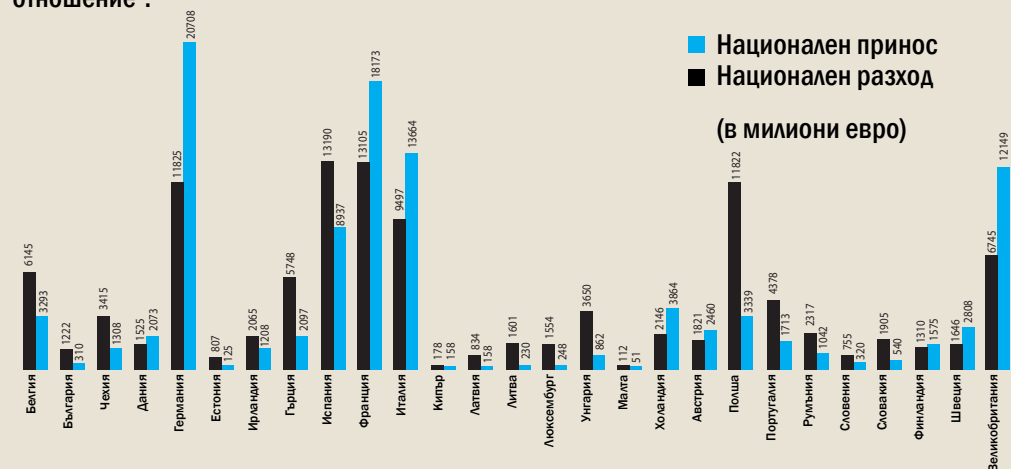
намаляване на броя отпаднали от училище ученици до нива под 10 %; най-малко 40 % от 30-34-годишните да са завършили висше образование

Бедност и социално изключване

поне 20 милиона по-малко граждани да живеят в бедност и социално изключване, или да бъдат изложени на риск от тях

Националните вноски към бюджета на ЕС са почти пропорционални на икономическия просперитет на всяка страна. Бюджетът се разделя на съответната политика и общи приоритети. Съществуват два термина, които са често използвани за описание на отношението на съответната страна към бюджета на Европейския съюз: „нетни платци“ са онези страни, които плащат повече, отколкото получават, а „нетни получатели“ съответно получават повече, отколкото допринасят. Фигура 2 показва кой какъв се явява в това отношение⁴.

Въпреки че може да изглежда, че „нетните платци“ са ошетенени при тези условия, всъщност съществуват редица ползи и за тях. Нетните платци са директно облагодетелствани от правенето на бизнес в страните-нетни получателки, където печелят търгове и продават стоки. Косвените ползи идват от предимствата на единния пазар. Единният пазар означава, че няма съществуващ граничен контрол, който да затруднява движението на стоките, няма и митнически такси, които да повишат себестойността на товарите, а общата валута предпазва от рисковете, свързани с разликите във валутните курсове. Това допринася за по-високата конкурентоспособност на стоките и услугите, които се търгуват в границите на ЕС. Например, през 2010 г. повече от 60% от немския износ е реализиран в държави-членки на ЕС, благодарение на предимствата на митническия съюз⁵.

От друга страна, нетните получатели печелят икономически чрез политиката, която подкрепя допълнителното търсене на определени стоки и услуги, внасяни от „по-богати“ държави-членки на ЕС. За да илюстрираме това, ще ви дадем следния пример: за всяко нетно евро от бюджета, инвестирано в Полша, Чехия, Словакия или Унгария, някои „нетни платци“ в ЕС получават по 61 евро-цента под формата на износ⁶.

ЗАЩО СЕ ПРЕДЛАГА ЕВРОПЕЙСКИ ДАΝЪК ВЪРХУ ФИНАНСОВИТЕ ТРАНЗАКЦИИ?

През 2011 г. Европейската комисия направи предложение за въвеждане на нов възможен ресурс за бюджета на ЕС. Новият данък върху финансовите трансакции (FTT) може да се превърне в съществен ресурс, намаляващ на половина дяла на националните вноски, базирани на БВП. Ако много малки данъчни ставки бяха приложени към определени финансови сделки, включващи например акции и облигации (0,1%), или деривати (0,01%), тогава можеше да бъдат събрани данъци на стойност между 50 и 60 млрд. евро всяка година, осигурявайки по този начин справедливият принос към този суров икономически климат. Повече информация за FTT можете да намерите тук: www.financialtransactiontax.eu.

КАК СЕ ХАРЧАТ ПАРИТЕ?

Къде се разпределят парите на ЕС е илюстрирано на следващата фигура⁷. Най-голям дял от бюджет – над 40 % (408 млрд. евро са на разположение за периода 2007 -2013) се изразходват за подпомагане на селското стопанство. Традиционно лъвският пай от парите за селското стопанство отива в подкрепа на Общата селскостопанска политика (ОСП) на ЕС. ОСП би трябвало да осигурява потребителите с качествена храна на достъпни цени, да подпомага развитието и да опазва наследството на селските райони, да допринася за чиста околната среда, както и да гарантира хуманното отношение към животните. Въпреки това голяма част от ОСП продължава да се харчи за дейности, които увреждат околната среда, като например индустриализацията на производството на храни или отравяне на почвата чрез свръх обогатяване. Въпреки че земеделието е най-зависимият от качеството на околната среда сектор, подпомагането на селското стопанство от бюджета на ЕС все още не е обусловено от високи екологични стандарти, в допълнение много малка част от парите са разпределени за целенасочени, добре проектирани и добре прилагани форми на опазване.

Повече от една трета (374 млрд. евро за периода 2007-2013 г.) и втора по големина част от бюджета на ЕС са за така наречените „Структурни фондове“. Те се използват за финансирането на политиката за регионалното развитие на ЕС, чиято общата цел е да намали неравенството по отношение на дохода, богатството и развитието в цяла Европа. Структурните фондове се разделят на:

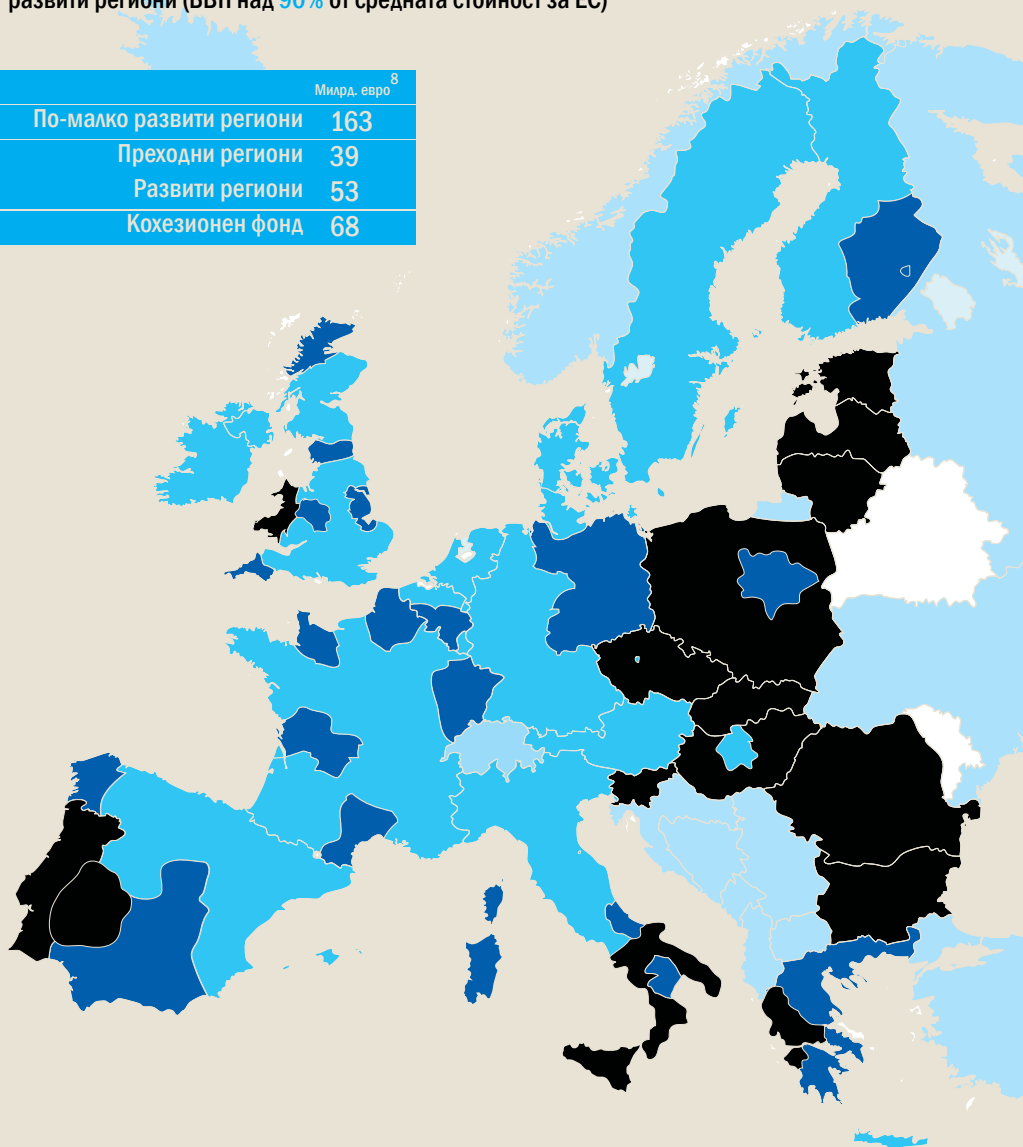

Европейският фонд за регионално развитие осигурява подкрепа главно за региони, с брутен вътрешен продукт (БВП) на глава от населението под 75 % от средния за ЕС. Тези региони биват подпомагани от фондовете на ЕС с инвестиции в инфраструктура, подобряване на градските райони, подкрепа на малкия и среден бизнес с цел създаване на нови работни места или чрез подобряване на условията на местните пазари на труда.

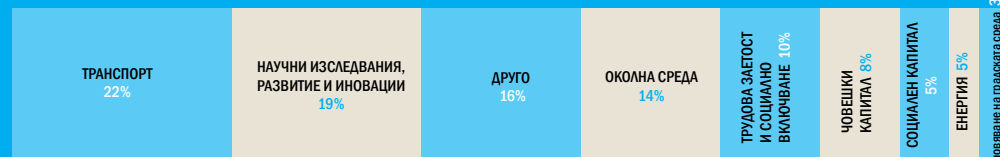
РАЗПРЕДЕЛЯНЕ НА СТРУКТУРНИТЕ ФОНДОВЕ

- по-малко развити региони (БВП по нисък от 75% от средната стойност за ЕС)
- преходни региони (БВП между 75% и 90% от средната стойност за ЕС)
- развити региони (БВП над 90% от средната стойност за ЕС)

	Милард. евро ⁸
По-малко развити региони	163
Преходни региони	39
Развити региони	53
Кохезионен фонд	68

ИНВЕСТИЦИИТЕ НА ЕС ЗА РЕГИОНАЛНО РАЗВИТИЕ

Въпреки че са предназначени за подкрепа на общите цели на ЕС, целите на структурните фондове са често пренебрегвани от европейските страни. Например, както показва графиката, най-големият дял от Кохезионния фонд отива за транспорт и основно за развитието на пътната мрежа. В резултат, нараства и замърсяването, **причинено от автомобилите, засягайки хора, живеещи както в големите градове, така и в неурбанизираните райони. Отказ от зависимостта от пътищата може да осигури по-чист въздух и да намали зависимостта от петрола в Европа, създавайки в същото време нови работни места, свързани с преминаването към алтернативни форми на транспорт.** Даването на приоритет на пътната инфраструктура пред другите транспортни средства засяга хората, по-специално от Централна и Източна Европа, където се разчита предимно на обществен транспорт, тъй като само един от трима души притежава кола. Липсата на средства за обществен транспорт обикновено означава, че линиите на влаковете или междуградските рейсове биват закривани.

Официално 14% от тези регионални фондове отиват за околната среда, **но в действителност** твърде силен акцент е поставен върху създадени вече проблеми, вместо да се предотврати възникването им. Например, вместо да бъдат изградени пречиствателните станции за отпадъчни води или заводи за изгаряне на отпадъците, които увеличават натиска върху околната среда, на първо място следва да бъдат приоритизирани зоните, носещи директни ползи за гражданите. Подобряване на енергийната ефективност, като например топлоизолация на вашия апартамент или къща, може да намали сметките за електроенергия и да създаде нови работни места, както и нови бизнес възможности. В същото време рециклирането и по-доброто управление на отпадъците осигуряват чист въздух и здравословна околната среда.

ЗА ЩАСТИЕ, СЪЩЕСТВУВАТ И ДОБРИ ПРИМЕРИ, КАК СЕ ИЗРАЗХОДВАТ СРЕДСТВАТА НА ЕС

Начално училище в Сливенец (регион на Прага, Чехия)

Преди 2007 година, ученици от училището в Сливенец не са били особено ентузиазирани да ходят на училище. Тяхното училище включвало неприветлив интериор, липса на удобства в процеса на преподаване, и изключително разточителство откъм на консумация на енергия и свързаните с нея разходи. Благодарение на финансирането от Фонда за Регионално Развитие, местната община получи възможност да наеме архитекти, които да превърнат училището в модерна и енергийно ефективна сграда. Проектът е реализиран в съответствие с модерни, ниско-енергийни стандарти за строителство, а количеството енергия, което училището е потребявало е намаляло с 90%, също така значително са се намалили и разходите.

КОНТРОЛЕН ЛИСТ ОТ 10 ПРАВИЛА ЗА БЪДЕЩАТА РЕГИОНАЛНА ПОЛИТИКА

Ако Европа премине към по-устойчива икономика за всички, бъдещите средства от ЕС трябва да следват следните насоки:

- 1 да се осигури спестяването на енергия и материали
- 2 да се окаже подкрепа на възобновяеми енергийни източници
- 3 да се инвестира в устойчива енергийна инфраструктура, като интелигентни мрежи и "зелени" технологии за съхранение на енергия
- 4 ремонт на жилища и сграден фонд, както и насърчаване на пасивни жилища
- 5 да се развият развитите индустриални еко-иновативни продукти и процеси
- 6 да се пренасочи към ограничаване на въглеродните емисии от транспорта
- 7 да се премине към управление на отпадъците и да се насърчава тяхното намаляване
- 8 изграждане на зелена инфраструктура и инвестиране в защита и възстановяване на местообитанията и екосистемите
- 9 предотвратяване на инвестиции, които са вредни за хората и околната среда
- 10 включване на хора в планирането и разходването на средствата от ЕС

Съществуват и редица други области, за които бюджетът на ЕС осигурява подкрепа. За повишаване на конкурентоспособността на Европа в световната икономика, 5% от бюджета са посветени на изследователската и развойна дейност, а 7% - за подпомагане на единния пазар, образованието и обучението. Част от парите отиват за проекти извън Европа. **Инструментът за пред-присъединителна помощ** получава един процент, за да подкрепи икономическото, социалното ниво и развитие на селските райони на страните, които са на път да станат членки на ЕС. Още един 1 % от бюджета отива за **Европейския инструмент за съседство и партньорство**, който се реализира в страните от бившия Съветски съюз, Северна Африка и Близкия Изток, помагайки на прехода към демокрация и пазарна икономика, както и за области като човешките права, устойчивото развитие и насърчаването на гражданското общество. **Инструментът за развитие и сътрудничество** получава 2% от бюджета, и като цяло има подобна цел както и другите два инструмента, току-що споменати по-горе. Инструментът действа в 47 развиващи се страни от Латинска Америка, Азия, Персийския залив и Южна Африка.

КОЙ УПРАВЛЯВА ФИНАНСИТЕ?

Ежегодно годишният бюджет се изготвя в съответствие с по-широката, седемгодишна финансова рамка. Европейската комисия подготвя предложение за бюджет и го представя на националните представители в рамките на Съвета на ЕС, както и на Европейския парламент. След провеждането на преговори между тях, предложението на Комисията се приема.

Това не означава, обаче, че всички решения относно бюджета се правят в Брюксел. Макар че Европейската комисия е отговорна за бюджета, почти **80 на сто от бюджета се харчат от страните-членки**. Националните правителства са отговорни за правилното разходване на средствата. В случай че те не успеят да го направят, Европейската комисия има право да се намеси и да наложи корекции, а в някои случаи, дори да замрази или спре плащанията.

Управление на бюджета на ЕС

Отделните страни също участват в решението как точно да бъдат похарчени парите, получени от бюджета. Всяка страна представя своя национална стратегия за изразходване на предоставените средства и си поставя конкретни задължения, с което предвижда как ще превърне европейските цели в национални планове - т. нар. Договори за партньорство и Оперативните програми (ОП). В рамките на Оперативните програми се установяват конкретни инвестиционни приоритети и цели. В много случаи, от регионалните власти зависи как ще бъдат прилагани оперативните програми, чрез избирането на конкретни проекти, отговарящи най-добре на критерии, определени по съответната йерархия, вземайки в предвид и специфичните нужди на региона.

КОЙ МОЖЕ ДА УЧАСТВА?

В усилията си да управлява и използва по-ефективно и резултатно бюджетът на ЕС, Европейската комисия преразгледа наскоро т. нар. “Принцип на партньорство”. Това означава, че процесът на взимане на решенията на местно ниво за бюджета на ЕС трябва да включват различни партньори: сдружения, организации с нестопанска цел, предприятия и професионални съюзи. Този принцип приближава европейската политика до европейските граждани и укрепва доверието им в институциите, които я разработват и прилагат. Участието на обществеността също така помага за предотвратяването на измами и злоупотреба със средства. Първата стъпка за привличането на обществеността за участие зависи от достъпността на информацията, при наличие на която хората ще са в състояние да вземат информирани решения за видовете разходи, които те искат да се правят в техните общности.

ИМА НЯКОЛКО НАЧИНА ДА УЧАСТВАТЕ ПРЯКО В ПРОЦЕСА:

<p>По време на „програмирането“ когато една държава взема решенията как да се изразходват парите, казаното на висок глас обществено мнение и предоставянето на информацията от хората, които пряко участват в този процес, е изключително полезно. Гражданинът могат да влияят на местни, регионални и дори национални решения и на вземащите решения ръководители чрез предлагане на свои собствени решения, подкрепяне на позициите на НПО и чрез изискване на отговорни действия.</p>	<p>По време на изпълнение повечето проекти се осъществяват на регионално ниво, така че от местната община зависи да предлага, да наблюдава и гарантира, че всичко върви според плана. Ако подозирате, че се създават предпоставки за някаква злоупотреба, сигнализирайте на местните неправителствени организации (НПО) или организации за контрол, за да проучат те въпроса.</p>	<p>Като бенефициент ако сте предприемач, или организация, която търси финансиране, може би има пари на разположение и за вас. Иновативните идеи са винаги добре дошли!</p>
--	---	--

ГАРАНТИРАНЕ НА ПО-СВЕТЛО БЪДЕЩЕ ЗА ЕВРОПА

Изглежда, че времената бавно се променят. В момента Европейската комисия предлага за следващия седемгодишен бюджетен период, който започва от 2014 година, най-малко 20% от общия бюджет на ЕС (около 205 млрд. евро) да бъдат насочени за справяне с предизвикателствата на глобалното затопляне и опазването на околната среда. Поради мащабността на проблема, усилията няма да бъдат концентрирани само в областта на опазването на околната среда. Това означава, че са необходими инвестиции и в ключови области, като образование и обучение, транспорт и селско стопанство.

В началото на 2013 година ще бъдат взети окончателните решения за следващия бюджет на ЕС и от вас зависи дали те ще допринесат за по-качествения живот на гражданите на Европа. Имате право на глас СЕГА!

Повече информация можете да намерите на

www.bankwatch.org/eufunds

www.bankwatch.org/sastezanie

www.zazemiata.org

- ¹ Всеки европейски гражданин косвено допринася за бюджета на ЕС чрез закупуването на продукти и услуги, както и чрез плащане на местни данъци и такси: през 2010 г. всеки български гражданин е допринесъл за Европейския бюджет със средно 42 EUR. За сравнение за същата година, българското правителство е похарчило средно 1 188 EUR на глава от населението.
- ² Брутен национален доход (БНД) е общият доход на всички европейски домакинства за определен период (обикновено една година). Обикновено се използва като показател за икономическото здраве на страната, както и да измери жизненият стандарт на населението в дадена държава.
- ³ Двете стойности се отнасят за бюджета през 2012 година.
- ⁴ Европейска комисия, Генерална Дирекция “Бюджет и Финансово Планиране”. Финансов доклад 2010. Брюксел, 2011.
- ⁵ Европейска комисия, Евростат. Статистически данни на фокус 3/2012. Люксембург, 2012.
- ⁶ Министерство на Регионално Развитие в Полша, Институт за структурни изследвания. „Оценка на ползи за ЕС-15 държави, резултат на прилагане на Кохезионната политика в страните от Вишеградската група“. Варшава, 2012.
- ⁷ Европейска комисия, Дирекция “Бюджет и финансово планиране”. „Нови фондове, по-добри правила“. Брюксел, 2008.
- ⁸ Европейска комисия. Политика на сближаване 2014–2020 г. – Инвестиране в растеж и работни места. Люксембург, 2011.
- ⁹ Европейска комисия. Евростат. “Процент на моторизация от регионите на NUTS 2, от 1 януари 2009 г.“

Публикацията е реализирана с финансовата подкрепа на Европейския съюз. Съдържанието на публикацията е отговорност единствено на CEE Bankwatch Network и в никакъв случай не може да бъде считано като изразяващо позицията на Европейския съюз.

Европа и ние – нейните граждани, трябва да решим в какъв тип общество искаме да живеем и как ще посрещнем нашите основни нужди в бъдеще. Парите от бюджета на ЕС играят ключова роля, тъй като решенията, които вземаме днес, ще определят посоката на Европа за десетилетия напред. Въпреки че решенията, взети в Брюксел, могат да изглеждат като нещо идващо от друга планета, те имат влияние върху действията на всяка отделна държава и дори върху решенията, които се взимат във вашия регион. Надяваме се, че това ръководство ще ви даде по-добро разбиране за това, какво означава бюджетът на ЕС, как функционира и как можете да участвате в този процес.

Повече информация можете да намерите на

www.bankwatch.org/sastezanie